

תאריך: 05/03/2013

לכבוד הוועדה לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בית המשפט הנהלת בתי המשפט, הלשכה המשפטית רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

הנדון: עמדת התנועה לזכויות דיגיטליות בדבר פרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות שיפוטיות

א. מבוא

הוועדה לבחינת שאלות הנוגעות לפרסום פרטים מזהים בפסקי-דין ובהחלטות של בתי המשפט ולעיון בתיקי בית המשפט (להלן, הוועדה), פרסמה קול קורא לקבלת עמדות הציבור בסוגיות הקשורות לתחום עיסוקה. על-כן, התנועה לזכויות דיגיטליות מתכבדת בזאת להציג את עמדתה.

בפנינו ניצבים שני עקרונות יסודיים: עקרון פומביות הדיון (סעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה), ממנו נגזרת זכות העיון (תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003). מולו, זכות היסוד לפרטיות (סעיף 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו; חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981). מציאת האיזון בין עקרונות אלו היא מלאכה סבוכה ועדינה (בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, פ"ד נח(1) 529).

בעבר, פסקי-הדין פורסמו בכרכי פ"ד מודפסים. זכות העיון ניתנה לכל, אך היה זה בלתי-אפשרי למצוא פסק-דין לפי מתדיין פלוני זה או אחר. לכן, הפגיעה בפרטיות הייתה מידתית. אולם, המהפכה הדיגיטלית שינתה את המצב, שכן ברגע בו פסקי-הדין וההחלטות השיפוטיות מפורסמים כקבצים דיגיטליים, ניתן לערוך חיפוש מקיף ולמצוא את כל ההליכים המשפטיים בהם מעורב (באופן ישיר או עקיף) אדם פלוני. אפשרות החיפוש נושאת פגיעה פוטנציאלית בפרטיות המתדיינים, ומוסיפה שיקול נוסף לסוגיית האיזון הנדרש בין פומביות הדיון לבין הפגיעה בפרטיות.

כדי לסבך את המצב, בשנים האחרונות העצימו גורמים אינטרסנטיים את הפגיעה הפרטיות. המדובר באתר "תקדין לייט" (<http://takdin.co.il>), המתבסס על קידום מכוון של פסקי-הדין במנועי חיפוש כלליים. כך, חיפוש כללי אודות אדם פלוני בגוגל או בבינג, יעלה בין התוצאות הראשונות את הליכים משפטיים בהם היה מעורב אותו פלוני. זאת, בניגוד למאגרים משפטיים (כגון "נבו"), הדורשים הצגת שאילתא ישירה כדי למצוא את ההליכים המשפטיים בהם מעורב אותו פלוני. כלומר, בשעה שמאגרים משפטיים דורשים חיפוש "אקטיבי" כדי למצוא מידע משפטי, אתר "תקדין לייט" דוחף את המידע המשפטי לחיפושים "פסיביים", כך שהקהל נחשף למידע זה גם אם לא חיפשו באופן מכוון.

מכאן, ניתן להתייחס לארבע דרגות נגישות של החלטות שיפוטיות:

- א' פרסום פסקי-הדין הסופיים בכרכים מודפסים. המידע נגיש לפי מספר התיק, אבל לא ניתן למצוא תיקים הקשורים לאדם פלוני. ניתן לעיין בתיק בית המשפט לאחר הגשת בקשה וקבלת היתר עיון.
- ב' פרסום פסקי-הדין כקבצים אלקטרוניים באתר נט-משפט. המידע נגיש לפי מספר התיק, אבל לא ניתן למצוא תיקים הקשורים לאדם פלוני. ניתן לעיין בתיק האלקטרוני המלא לאחר קבלת היתר עיון.
- ג' פרסום פסקי-הדין כקבצים אלקטרוניים במאגרים ממוחשבים. המידע נגיש וניתן לערוך חיפושים כלליים, גם פרסונליים. אולם, צריך להיכנס למאגר ולערוך חיפוש מכוון כדי לקבל את המידע.
- ד' פרסום פסקי-הדין באתרי אינטרנט פתוחים, תוך הנגשת המידע למנועי חיפוש כלליים (למשל, גוגל ובינג). ניתן לערוך חיפושים פרסונליים. המידע מועבר גם למי שלא מחפש אותו באופן מכוון.

ב. הצעות והערות התנועה לזכויות דיגיטליות

כאמור, סוגיית האיזון הראוי בין עקרון פומביות הדיון לבין זכות המתדיינים לפרטיות, אינה סוגיה פשוטה. איננו מעוניינים לנקוט עמדה בשאלה מתי מוצדק להסיר את פרטי הצדדים בפסקי-הדין המפורסמים. תחת זאת, נבקש להתייחס לשאלות של מידתיות הפגיעה. לשיטתנו, אם אין הצדקה משפטית לפרסום מידע אישי אודות המתדיינים, אזי, גם אם המידע אינו אסור בפרסום, אין לפרסמו. נקודת פתיחה זאת תואמת את הנחיית כב' השופט משה גל לציבור השופטים, לפיה "נבקש את שימת לבכם בעת כתיבת החלטות לעניין איזכור פרטים אישיים שאין חובה בהם ואשר פרסומם עלול לגרום לפגיעה בפרטיותם של המתדיינים" (מכתב מיום 05/08/2009).

התנועה לזכויות דיגיטליות

^(ע"ר) Digital Rights Movement

להלן, נציג מספר עקרונות מנחים והצעות פרקטיות, שבכוחם להקטין את הפגיעה בפרטיות המתדיינים תוך שמירה על עקרונות פומביות הדין. נייר עמדה זה מתייחס למתדיינים שהם בני-אדם בלבד, שכן הזכות לפרטיות אינה עומדת לתאגידים ולרשויות.

1. הנורמה הראויה לעומת המציאות המשתנה

לטעמנו, תפקיד הוועדה לאפיין את הנורמה הראויה, ולפרסם קווים מנחים בדבר ההבחנה בין הפרטים שראוי לפרסמם, לבין פרטים הכוללים מידע אישי פרטי ורגיש, שפרסומם אינו מקדם את עקרון פומביות הדין. הנורמה צריכה להיגזר מעקרונות הייסוד, תוך התאמתם למציאות הטכנולוגית, ולא מתוך המציאות הבעייתית שאתר "תקדין לייט" ברא יש מאין. כלומר, העובדה כי הטכנולוגיה מאפשרת פגיעה יתרה בפרטיות המתדיינים, אינה אומרת שיש לקבל את המצב הקיים, אלא שיש לקבוע כללים מנחים שיבארו את גבולות האסור והמותר בהנגשת מידע.

2. רמת פומביות של מסמכים שונים

מערכת נט-משפט תומכת בכמה רמות פומביות עבור המסמכים השמורים בה. לדוגמה, הצדדים הקשורים יכולים לעיין בכל הפרוטוקולים, ההחלטות והמסמכים שבתיק בית המשפט. אם אין מגבלת פרסום, הקהל הרחב יכול לעיין בפסק-הדין הסופי ובהחלטות שיפוטיות שונות. אם קיימת מגבלת פרסום, הקהל הרחב יכול לעיין בפסק-דין הפומבי, לאחר השמטת פרטים מזהים או אסורים בפרסום.

לדעתנו, ראוי להרחיב את ההבחנה בין פסק-הדין המלא ופסק-הדין הפומבי, ולאפשר, גם במקרים בהם הדין נערך בדלתיים פתוחות, לפרסם את פסק-דין לאחר השמטת פרטים אישיים הטומנים בחובם פגיעה בפרטיות. כמוסבר להלן (סעיף 5), ניתן לבצע את ההפרדה בזמן כתיבת המסמכים, וכך לפרסם באופן אוטומטי גרסה פומבית של פסק-הדין, שאינה כוללת מידע אישי רגיש.

בנוסף, חשיבות הפרסום של החלטות שיפוטיות מהותיות (כגון החלטות על בקשות ביניים, הכרעות-דין וגזרי-דין), גבוהה מחשיבות הפרסום של החלטות פרוצדורליות או דיוניות. לכן, לא כל החלטה צריכה למצוא את דרכה למאגרים הפומביים.

3. איזון נדרש בהתאם לסוג ההליך ולתוצאותיו

פומביות הדין משמשת לביקורת ציבורית כפולה – הן על הרשות השופטת והן על הצדדים המתדיינים. פומביות הדין גוזרת שווה לעניין הביקורת על הרשות השופטת. אולם, אין היא גוזרת גזרה שווה לעניין הביקורת (או העיון הציבורי הנדרש) על הצדדים המתדיינים, שכן הצדקת הביקורת (ומכאן מידת הפגיעה הנובעת ממנה), קשורה קשר הדוק לסוג ההליך ולתוצאותיו.

לכן, יש לשקול את רמת הפגיעה בפרטיות בהתאם. ככל שקיים עניין ציבורי רב יותר בהליך, כך יש לתת פחות משקל לפגיעה בפרטיות הנובעת מפומביות הדין. למשל, נאשם שנמצא אשם בדין פלילי, זכאי להגנה פחותה על פרטיותו בהקשר של נסיבות הרשעתו. כך גם לגביי צד שהוטחה בו ביקורת שיפוטית בתובענה אזרחית. אולם, אדם פרטי התובע בבית הדין לעבודה, זכאי למידה גבוהה יותר של פרטיות, אפילו אם הפסיד בתביעתו. תובעת אשר מגישה תביעה כנגד חברת ביטוח, זכאית שהמידע הרפואי עליה לא יפורסם ברבים. כמו-כן, יש לתת משקל גבוה יותר לפרטיות נאשמים שזוכו מאשמה, או של עדים המעידים בבית המשפט.

4. איסור על מאגרים פתוחים

לטעמנו, כל איזון שהוועדה תכריע עליו, חייב לאסור על מאגרים משפטיים "פתוחים", שניתן להגיע אליהם מתוך מנועי חיפוש חיצוניים (כגון גוגל או בינג). כלומר, עריכת חיפוש תדרוש הצגת שאילתא מפורשת למאגר. לטעמנו יש לאסור על הפרקטיקה הפסולה של אתרים כגון "תקדין לייט", המקדמים את פרסום פסקי-הדין במנועי החיפוש באופן מכוון. הרי, לא ייתכן שאנשים יתקלו בפסקי-דין תוך חיפוש כללי ברשת האינטרנט. לעניין אתר "תקדין לייט" והצגת פתרון לפגיעתו הרעה, ראו פרק ג' להלן.

5. פתרון טכני לסימון מידע רגיש בזמן כתיבת פסקי-הדין

לדעתנו, ניתן להפריד בין המידע רגיש, שפרסומו טומן פגיעה בפרטיות הצדדים, לבין רוב רובו של פסק-הדין, עוד בשלב כתיבתו. לשם כך, נציע להוסיף כפתור-מתג (Toggle Button) לסרגל הכלים של מעבד-התמלילים. כפתור-מתג זה, ישמש לסימון "מידע רגיש" בזמן כתיבת פסק-הדין או ההחלטה השיפוטית. כאשר הכפתור לחוץ, הטקסט הנכתב יסומן כ"מידע רגיש", וכאשר אינו לחוץ, כטקסט שאין מניעה מלפרסמו כפי שהוא. טכנית, הסימון יעשה ע"י החלת סגנון-תו (Character Style), המשמש להפרדה

התנועה לזכויות דיגיטליות

^(ע"ר) Digital Rights Movement

ויזואלית (למשל, רקע טקסט שונה), ויאפשר למערכת נט-משפט להסיר באופן אוטומטי את המידע הרגיש מפסק-הדין הפומבי.

כך, כבר בעת כתיבת פסק-הדין, השופט או העוזר המשפטי יסמנו את הקטעים הכוללים מידע שעלול לפגוע בפרטיות המתדיינים, ללא צורך בזמן שיפוטי נוסף. לאחר מכן, המערכת תפיק באופן אוטומטי את פסק-הדין הפומבי מתוך פסק-הדין המלא.

ג. אתר "תקדין לייט"

מבול התלונות שהביאו להקמת הוועדה, רובו ככולו נובע מאתר "תקדין לייט" (<http://takdin.co.il>), מבית חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ. אתר זה מפרסם מאגר גדול של פסקי-דין והחלטות שיפוטיות, ושימוש העיקרי חיפוש אזכורים אחר אדם פלוני במאגר.

המודל העסקי של אתר "תקדין לייט" מתבסס על שלושה מקורות הכנסה – הצגת פרסומות, מכירת מסמכים מלאים (25 ש"ח למסמך), ומכירת הזכות להסיר את המסמך (49 ש"ח למסמך). ההכנסות פרופורציונליות לכמות המבקרים באתר, שכן ככל שיש יותר מבקרים, כך יותר אנשים נחשפים לפרסומות, כך יותר אנשים מבקשים לקנות מסמכים, וכך יותר אנשים מבקשים להסיר מסמכים הפוגעים בפרטיותם. לכן, מערכת "תקדין לייט" מקדמת את תוצאות החיפוש, באופן אקטיבי ומכוון, ממנועי חיפוש מובילים של גוגל (<http://google.com>) ובינג (<http://bing.com>).

"תקדין לייט" מייצרת אוטומטית, עבור כל אדם, דף חיפוש מיוחד. למשל, עבור הח"מ (צבי דביר), נוצר הדף http://takdin.co.il/searchg/צבי_דביר.html, ובו אוסף המסמכים בהם מוזכרות המילים "צבי" ו"דביר" (לא בהכרח בצמידות). המבנה הכללי הוא http://takdin.co.il/searchg/פלוני_אלמוני.html, כאשר במקום "פלוני אלמוני", שם של אדם זה או אחר. דפי החיפוש נוצרים אוטומטית בכל פעולת חיפוש, אך תוכנת האתר יצרה מראש מאות-אלפי דפי חיפוש, עבור כל צירוף מילים שיתכן ומייצג שם של אדם אמתי. דפי חיפוש אלו מוזנים למנועי החיפוש באופן שיטתי (מנועי החיפוש מאפשרים להזין את כתובות הדפים באופן אוטומטי).

לפעמים, התוכנה יוצרת דפי חיפוש לביטויים מוזרים. למשל, היא החליטה כי "רפאל מרגליות ואח' ואח'" הוא שם לגיטימי, ולכן ייצרה דף חיפוש מתאים (http://takdin.co.il/searchg/רפאל_מרגליות_ואח'_ואח_.html). דף זה (והקישורים אליו) מופיעים כתוצאה היחידה במנועי החיפוש (להשוואה, [גוגל] ו[בינג]). תוצאות החיפוש מוכיחות כי גוגל ובינג לא נתקלו "במקרה" בדף (למשל בשל הפניות חיצוניות), אלא רק מכיוון שדף חיפוש זה הוכן והוזן אליהם מראש. כך, חיפוש "דביר וקנין בהעדר" (להשוואה, [גוגל] ו[בינג]) מוביל לדף המתאים [תקדין]; חיפוש אחר "בא כוח גיא סלם" (להשוואה, [גוגל] ו[בינג]) מוביל גם הוא לדף המתאים [תקדין].

ראוי להדגיש כי אין זאת מקריות – זאת שיטה מכוונת. הבעיה נוצרה במכוון, בשל קידום התוצאות במנועי החיפוש של גוגל ובינג. לכן, הפתרון הוא טריביאלי ומיידי, שכן מנועי החיפוש מכבדים את הנחיות בעלי האתר בדבר דפים שיתווספו לאינדקס הכללי ובדבר דפים שלא יפורסמו במנועי החיפוש (הנחיות אלו נרשמות בקובץ robots.txt). כלומר, בעלי האתר יכולים, אם ירצו בכך, לשנות את קובץ ההנחיות באופן שיאסור על מנועי החיפוש לאינדקס את המסמכים שבאתר.

על-כן, נציע כי מנהל בתי המשפט יעדכן את תנאי היתר העיון הכללי, באופן שיאסור במפורש על פרסום שיטתי ומכוון של מסמכים משפטיים במנועי חיפוש פומביים. לאחר מכן, אם הנהלת בתי המשפט תדרוש מחברת חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ להסיר את תוצאות החיפוש מגוגל ומבינג, החברה תמלא אחר הדרישה ולא תסתכן בשלילת היתר העיון הכללי שניתן לעובדיה. ראוי להזכיר כי מנהל בתי המשפט רשאי לקבוע תנאים להיתר העיון הכללי, ובעל ההיתר נדרש להתחייב שלא לפרסם את המידע שהועמד לעיונו באופן שאינו תואם את הוראות ההיתר.

נשמח לעמוד לרשותכם לכל הבהרה, אם וככל שתידרש.

בברכה,

צבי דביר

התנועה לזכויות דיגיטליות (ע"ר)

ת"ד 7237, חיפה 31071

דוא"ל zvi@drm.org.il